

Badania archeologiczne prowadzone na nekropoliach społeczności prahistorycznych cieszą się dużym zainteresowaniem wśród naukowców. Przyczyną tego jest możliwość uzyskania bezpośrednich informacji na temat członków danego ugrupowania oraz zwyczajów praktykowanych w trakcie żegnania zmarłego. Z tego względu, odkrycia sepulkralne są istotnym elementem obrazu dawnej rzeczywistości. Dotychczasowe metody stosowane przez archeologów w celu uzyskania takich informacji, polegające, m.in. na opisach form grobów, darów grobowych oraz kontekstu ich występowania, są w dzisiejszych czasach niewystarczające, nawet w połączeniu z licznymi dostępnymi analizami antropologicznymi szczątków ludzkich. Z tego powodu, niniejszy projekt będzie obejmował szereg badań fizykochemicznych, których celem będzie próba rozpoznania zagadnień, które od lat pozostają niejasne. Należą do nich kwestie pochodzenia przedstawicieli ludności zamieszkującej ziemie polskie od VI w. p.n.e. do I w. n.e., odbywanych przez nich migracji, jak również kontaktów z innymi społecznościami. Badania te ukażą również wnikliwie rytuał pogrzebowy tej ludności, przy czym aby ustrzec się błędnych interpretacji, wykonane zostaną analizy ukierunkowane na identyfikację procesów, które mogły prowadzić do przemian i niszczenia grobów na przestrzeni wieków.

Zagadnienia te będą opracowywane na materiałach grobowych pochodzących z siedmiu zarchiwizowanych cmentarzyisk ludności kultury pomorskiej, przeworskiej i oksywskiej. Należy podkreślić, że w tych czasach ludność stosowała obrządek ciałałpalny. Ten fakt wymusza wypracowanie i zastosowanie odpowiedniej procedury badawczej, innej niż w przypadku pochówków inhumacyjnych (szkieletowych). Stąd też wykonana zostanie analiza antropologiczna nastawiona na rozpoznanie masy spalonych kości, ich wielkości, barwy oraz cech diagnostycznych szkieletu. Niektóre z tych własności mogą wynikać z uwarunkowań kulturowych, takich jak celowe rozdrabnianie kości, czy pozostawianie ich części w miejscu spalania – stosowanie takich praktyk przypisywano ludności kultury przeworskiej oraz oksywskiej. Pobrane w trakcie analizy próbki kości poddane zostaną spektroskopii w podczerwieni (FTIR), która określi temperaturę stosu ciałałpalnego oraz ewentualne zakłócenia w trakcie kremacji zmarłego. Co więcej, dla pobranych próbek wykonane zostaną badania izotopów strontu. Pierwiastek ten osadza się w kościach w trakcie naszego życia i informuje o miejscu naszego pobytu lub odbytych migracjach, zatem jego określenie dla „standardowych” i atypowych pochówków danej społeczności, pozwoli odpowiedzieć na pytania o ciągłość osadniczą oraz kontakty z innymi społecznościami, np. z Celtami, których pochówki prawdopodobnie znajdują się na Kujawach. W projekcie zaplanowano również badania mikromorfologiczne oraz fizykochemiczne wypełnisk glinianych urn. Umożliwią one charakterystykę procesów, które wpływały na pochówek w trakcie i po jego złożeniu i odróżnienie działalności czynników naturalnych od aspektów kulturowych, związanych bezpośrednio z samym obrzędem pogrzebowym. Zjawiska interpretowane wstępnie jako „kulturowe” czy „rytualne” mogą bowiem w istocie być wynikiem przemian zachodzących naturalnie w glebie.

Opisane badania nigdy nie były prowadzone kompleksowo na grobach ciałałpalnych z terenów Polski, zatem osiągnięte rezultaty będą pierwowzorem w takim postępowaniu i z całą pewnością przysłużą się dalszym, podobnym badaniom. Dla interesującego nas wycinka czasu, projekt umożliwi rekonstrukcję obrządku pogrzebowego ludności kultury pomorskiej, przeworskiej i oksywskiej w innym niż dotychczas ujęciu, gdyż wytłumaczone zostaną przyczyny różnic w formie i wyposażeniu grobu z perspektywy badań interdyscyplinarnych. W ten sposób zweryfikowane zostaną hipotezy oparte tylko na źródłach archeologicznych, mających w tej dziedzinie ograniczony potencjał interpretacyjny. W efekcie możliwe będzie wnioskowanie o elementach rzeczywistości, w jakiej żyła ludność wczesnej epoki żelaza, co wciąż pozostaje niedostatecznie rozpoznany zagadnieniem.